

KAP 1

HISTORIK

Fäktningen är en av de ursprungliga idrotterna, betingad av kampen för tillvaron.

Konsten att strida med blanka vapen, har sitt ursprung i de primitiva stridsmetoder, som i tidernas begynnelse användes med tillhyggen av olika slag. Fäktkonsten har sedermera följt vapenteknikens utveckling och utvecklats på teoretiska grunder i olika skolor. Vapnets olika konstruktion och beskaffenhet har betingat en uppdelning i enhands- och tvåhandsfäktning. Inom dessa har vapenviktens reducering medgivit en utveckling från våldsamma dråpslag, där kraften i slaget varit huvudsaken, till ytterst snabba begränsade vapenrörelser med avsevärd precision. Fäktningens utveckling har även varit starkt beroende av de skyddsmedel, som under skilda tider varit i bruk. När metodisk fäktning först övades vet man inte, men en gravmålning från Egypten för nära 4000 år sedan visar fäktning med käppar och smala träsköldar, vilket tyder på övningsfäktning och därmed fäktkonst.

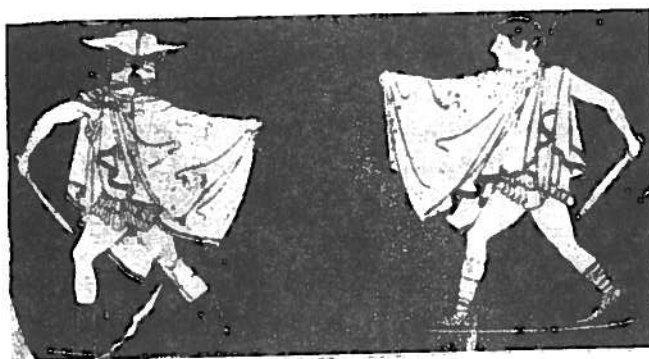

Bild från antik vas. Fäktning med svärd, mantel som skydd.

Hos de gamla grekerna stod fäktningen mycket högt och under de två sista åren av ynglingarnas uppfostran var fäktning den viktigaste idrotten.

Den romerska utbildningen i fäktning var mer metodisk än den grekiska. Till skillnad mot föregående fäktmetoder, där endast huggen var kända, tycks de romerska fäktlärarna även ha undervisat eleverna att använda stötar. Dessa skulle sedan falla i glömska under flera århundraden, för med det romerska rikets fall försvann fäktkonsten så gott som fullständigt och under den lysande riddartiden kan man gott tala om fäktningens dekadansperiod. Detta berodde på att man i stället för att utveckla fäktrörelser i stället sökte fullända skyddet.

Vapnen, som under antiken varit 85-90 cm långa och inte tyngre än att de kunde hanteras med en hand, blev nu längre och tyngre. Först skapades det s k KYRASS-SVÄRDET, avsett att vid behov föras även med vänster hand och sedan det tunga, ohanterliga TVÅHANDSSVÄRDET. Karakteristiskt för medeltidens svärd var det enkla korsfästet, på vilket alla senare typer av fästet bygger.

När eldvapnet så småningom infördes i striden har detta, hur underligt det än låter, medverkat till den moderna fäktkonstens utveckling. Då utrustningen inte längre skyddade bäraren måste man finna andra medel för att inte ducka under i striden man mot man. Dessa medel blev svärdet och skölden och man började hitta på olika knep (finter) för att på bästa sätt utnyttja dessa stridsmedel.

Snart började lärare i fäktning uppträda och så småningom sammanslöts dessa till gillen, av vilka det s k Marxbrüder i Frankfurt var ett av de mera betydande. Medlemmarna var verksamma som fäktlärare inte bara i Tyskland utan även i Frankrike, England, Danmark m fl länder. Liknande gillen uppstod även i Spanien och Italien.

I slutet av 1400-talet kan man säga att fäktskolor har uppstått och man skiljer nu på den Italienska och den Spanska skolan, olika både i praktiskt och teoretiskt utförande. Den Italienska skolan är den äldsta och ända till mitten av 1800-talet den ledande.

Svärdet har nu ersatts av värjan. Den från 1500-talet dominerande formen var RAPPIRON med lång, tveeggad klinga och försedd med så småningom ett allt rikare utvecklat fäste, s k korgfäste.

Det första stora namnet i den Italienska skolan var Acille Marozza, som utgav ett verk, i vilket han försökte systematisera och utveckla dåtidens kända fäktrörelser. Hans verk visar att hugget var den främsta anfallsrörelsen och det var först i mitten av 1500-talet som man började inse stötens betydelse. Förtjänsten härav tillkommer i första hand Camille Agrippa, som 1553 utgav ett verk, i vilket han analyserar de rörelser kroppen gör vid stötar och hugg, varvid han finner att stöten ofta kan vara fördelaktigare än hugget. Han inskränkte gardernas antal till fyra, vilka han gav namnen "Prima", "Seconda", "Tersa" och "Quarta". Agrippas system fördes framåt av Giancomo di Grasse och Angelo Viggiano, av vilka den senare kan sägas ha infört "utfallet".

Utvecklingen fortsatte under 1600-talet, då den mest berömde fäktmästaren var Nicoletto Giganti. Han utvecklar Viggianos utfall till större längd och användbarhet samt framhåller vikten av att finter är enkla.

Capo Forro da Cagli har dock kanske haft den största betydelsen för den moderna fäktningen då han ger "utfallet" sin sista avslipning, utesluter hugget och förordar en lång (två gånger armens längd) värja.

Av speciellt nordiskt intresse är Salvator Fabris, som i början av 1600-talet var fäktmästare vid Christian IV:s hov och som anses ha gjort det mest överskådliga verket av den Italienska skolan vid denna tid.

Den spanska skolans fader, Jeronimo de Carranza, tänkte sig en cirkel (den mystiska cirkeln), där förflyttningarna skedde efter ett mycket invecklat system. Denna skola rönt från början svag anklang utanför Spaniens gränser och försvann fullständigt på 1700-talet på grund av sitt komplicerade system.

Trots ett lidelsefullt intresse för fäktning fanns ingen Fransk skola förrän den Franska fäktkonstens fader, le Perche du Coudry, år 1635 publicerade ett verk, där han införde delade parad-riposter, dvs på två tempi. Han var också den förste, som framhöll ripostens betydelse. Av hans verk framgår vidare att begreppet "gard" fått en helt annan mening än tidigare. Från att förut ha betecknat första delen av ett anfall, kom det nu att få samma betydelse som i våra dagar, nämligen utgångsställning. Den tvära övergången från parad till ripost framtvingade ett mer lätthanterligt vapen med kortare klinga än rappiron. Man började använda den trekantiga stukatklingan, eftersom hugget tagits bort. Samtidigt introducerades FLORETTEN som övningsvapen. Florettfäktingen var alltså från början en träning för den verkliga kampen - DUELLEN.

Andra kända lärare i den Franska skolan var Charles Bernard, de Lyancour, Labat och Danet.

Alltefter det vapenutvecklingen minskade fäktingens betydelse som ett medel i striden utvecklades fäktkonsten till en lek med skönhet och harmoni som mål. Strävan att segra, dvs tävlingsmomentet, fick en underordnad betydelse.

Värjfäktingens principer hade klarlagts av Jules Jacobs och kan sammanfattas så, att varje stöt räknas oberoende av när och hur den träffar - bara den träffar före motståndarens. Reglerna för värjfäktingen var således enkla, vilket gjorde denna vapengren lämplig som tävlingsgren.

Florett- och sabelfäktingen anpassades också för att passa som tävlingsvapen, ett krav för deras fortsatta existensberättigande.

Mot slutet av 1880-talet hade fäktingen fått sin slutliga utformning, även om stora skillnader föreligger i olika skolors uppfattning om hur vapenrörelser mm skall utföras för att nå det bästa tävlingsresultatet.

FÄKTINGEN I NORDEN

I Norden var fäktingen redan under vikingatiden en av de förnämsta idrotterna. Vi minns väl alla de väldiga hugg, som skiftades mellan de gamla sagornas hjältar.

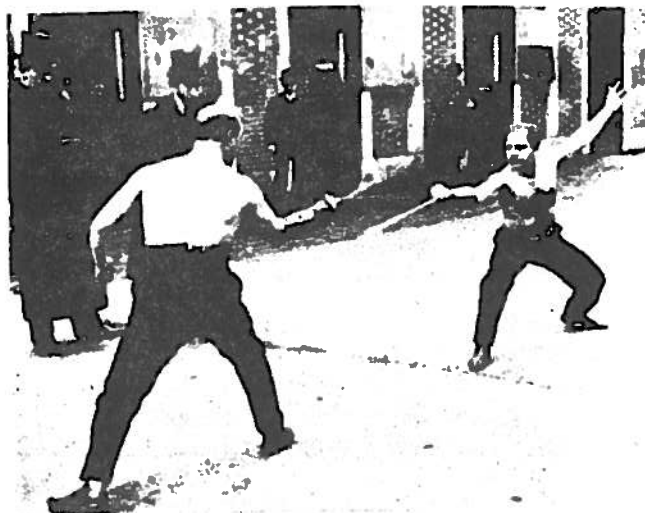
För den moderna fäktingens införande i Norden har Danmark varit föregångslandet. Den tidigare nämnde Salvator Fabris, representerade den Italienska skolan, var i början av 1600-talet verksam i Danmark och utbildade en hel del skickliga fäkttränare. Detta pionjärarbetet satte sina spår ända till slutet på 1700-talet, då den Franska skolan infördes i Danmark av franska emigranter.

År 1801 kom Per Henrik Ling till Danmark för att genom fäkting försöka bota en sjuk arm. Han blev mycket intresserad av fäkting och efter två års undervisning behärskade han fullständigt den Franska skolan. 1804 tillträdde han befattningen som fäktmästare vid Lunds universitet. (En befattning som i våra dagar innehas av Rolf Edling). Man vill gärna förknippa det s k Lingsystemet med något stelt och formbundet. Intet är emellertid felaktigare. Det var hans företrädare, som i s k avdelningsfäktingar gjorde fäktingen till en serie handgrepp, eller tråkiga gymnastiska övningar, utförda på kommando. Detta var till stor skada för fäktingen och det var först på 1920-talet som man vid GCI började sätta in

rörelserna i sitt stridssammanhang och kampen om stötarna blev det väsentliga.

Först 1935 infördes den Italienska skolan i Sverige genom maître d'armes Francesco Gargano. Vi har i dag lärare som företräder de Italienska, Franska och Ungerska skolorna.

De svenska fäktarna har sedan början av 1970-talet haft stora internationella framgångar i kamp med de ledande fäktnationerna Italien, Frankrike, Ungern, Sovjet och Tyskland.

Duell från sekelskiftet. T v Eugenio Pino mot Athos de San Malato, två skickliga värjfäktare och duellanter.

FÄKTNINGEN AV I DAG

Fäktsportens grundregel är att all fäktning skall ha karaktären av en ridderlig och lojal strid.

Med det vapen fäktaren har i sin hand skall han både träffa sin motståndare med stöt eller hugg (hugg endast i sabel) och försvara sig mot dennes angrepp. Den vapenfria armen får inte användas vare sig offensivt eller defensivt.

Bestämmelser för tävlingsfäktning beträffande utrustning, tävlingsplats mm samt regler för olika vapen återfinns i Internationella Fäktförbundets (FIE = Fédération Internationale d'Escrime) Tävlingsreglemente, som kan erhållas från Svenska Fäktförbundet, översatt till svenska.

En fäktstrid under tävling benämns fäkt-MATCH.
En fäktstrid under träning benämns ASSAULT.

I fäktmatchen tävlas i regel om fem stötar eller TOUCHES, dvs den som först får in fem stötar på sin motståndare har vunnit.

Fäktmatchen leds av en DOMARE. Domarens uppgift är att, enligt för aktuellt vapen gällande regler, leda striden och avgöra vilka stötar som är giltiga, se till att fäktarna håller sig inom tävlingsplatsen, avbryter striden när tävlingstiden är slut mm.

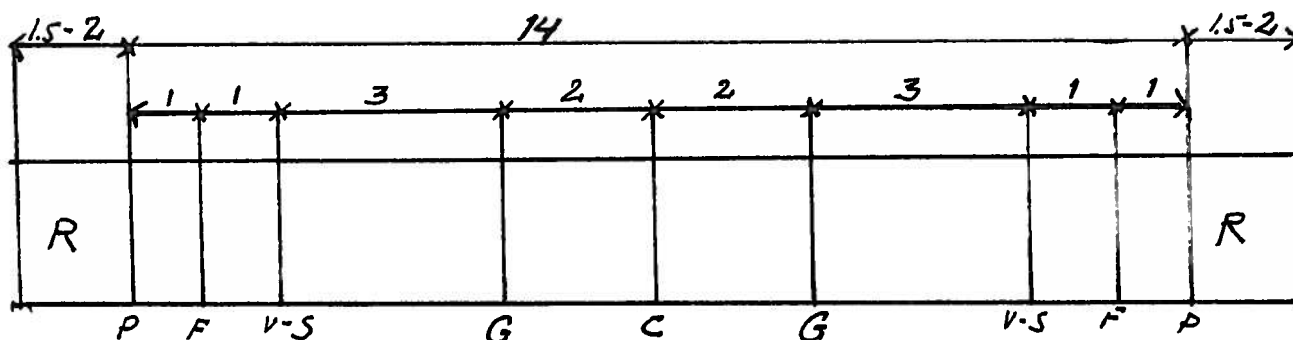
Vid elektrisk bedömning kan som regel domaren klara sig utan hjälp. Vid sabelfäktning måste dock domaren ha hjälp av fyra extra domare, som hjälper till att övervaka om ett hugg eller en stöt går in, eftersom utrustning för elektrisk bedömning

ännu inte finns för sabelfäktning.

Bedömning av en värjmatch är relativt enkel eftersom den som först får in en stöt får räkna sig den tillgodo och stöten får träffa hela kroppen.

Vid florett- och sabelmatcher blir bedömningsfrågorna mer komplicerade. Anledningen härtill är dels att träffytan för stötar och hugg är begränsad, dels de bestämmelser (konventioner) som gäller för dessa vapen, som i korthet innebär att den som börjar ett anfall har rätt att fullfölja detta och att den andra parten måste parera anfallet innan han får gå till motattack. Regeln verkar enkel, men i praktiken är det ofta svårt att avgöra vilken fäktare, som står "i tur" att sätta in sin attack.

Den yta på vilken en fäkttävling äger rum kallas PIST. Pisten skall ha en bredd av 1,8 - 2,0 m. Längden av pisten är vid florett 14 m samt vid värja och sabel 18 m. Av lokalpraktiska skäl är det ofta svårt att erhålla pister som är 18 m långa. Man använder därför s k normalpister med nedanstående mått och markeringslinjer.

C = Centrumlinje (Mittlinje)

G = Gardgångslinjer

V-S = Varningslinjer för värja
och sabel

F = Varningslinjer för florett

P = Pistens bakre begränsnings-
linjer

R = Pistens förlängningar

SVENSKA FÄKTFÖRBUNDET

Svenska Fäktförbundet bildades år 1904. Internationella Fäktförbundet (FIE) bildades 1913 och samma år anslöt sig Svenska Fäktförbundet till FIE. FIE har ca 80 internationella Fäktförbundet anslutna.

Fäktning utövas i 20 av landets 22 idrottsdistrikt och antalet föreningar är 1986 60 st med sammanlagt ca 1800 fäktare.

Det tävlas individuellt och i lag på alla tre vapnen, även om värjan är det vanligaste, följt av florett och sabel.

Tillgång till professionella tränare (Maître d'armes) finns i Stockholm, Göteborg, Malmö och Lund.

VM anordnas varje år, utom olympiaår, på samtliga vapen. Sverige har med framgång deltagit under många år. Största framgångarna har vunnits i värja.